

**TURLI TIZIMLI TILLARDA EVFEMIZMLARNI QO‘LLASHDAGI
MADANIY FARQLARNING IFODASI
ВЫРАЖЕНИЕ КУЛЬТУРНЫХ РАЗЛИЧИЙ В УПОТРЕБЛЕНИИ
ЭВФЕМИЗМОВ В РАЗНЫХ СИСТЕМНЫХ ЯЗЫКАХ
CULTURAL DIFFERENCES IN THE USE OF EUPHEMISMS IN NON-
RELATED LANGUAGES**

Dushatova Shohsanam Baxtiyor qizi

Farg‘ona davlat universiteti, o‘qituvchi

sh.dushatova@pf.fdu.uz

Annotatsiya: Evfemizmlar insoniy muloqotning umumiy xususiyati bo‘lib, potensial haqoratli yoki yoqimsiz tilning ta‘sirini yumshatish uchun ishlatiladi. Ular ko‘pincha o‘lim, jinsiy aloqa yoki tana funktsiyalari kabi nozik mavzularni muhokama qilish kabi to‘g‘ridan-to‘g‘ri tilni odobsiz yoki nomaqbul deb hisoblash mumkin bo‘lgan holatlarda qo‘llaniladi. Evfemizmlarni xushmuomalalik, diplomatiya yoki boshqalarning his-tuyg‘ularini hurmat qilish uchun ham ishlatilishi mumkin. Biroq, evfemizmlarning qo‘llanilishi turli madaniyatlarda juda xilma-xildir va bir madaniyatda tegishli evfemizm deb hisoblangan narsa boshqasida nomaqbul yoki hatto haqoratli deb hisoblanishi mumkin.

Kalit so‘z va iboralar: evfemizm, tilshunoslik, madaniyat, yumshoq gapiraman, tabu, muloqot.

Аннотация. Эвфемизмы являются общей чертой человеческого общения и используются для смягчения воздействия потенциально оскорбительных или неприятных высказываний. Их часто используют в ситуациях, когда прямая речь может считаться грубой или неуместной, например, при обсуждении деликатных тем, таких как смерть, секс или функции организма. Эвфемизмы также можно использовать для обозначения вежливости, дипломатичности или уважения к чувствам других. Однако использование эвфемизмов сильно различается в разных культурах, и то, что считается подходящим эвфемизмом в

одной культуре, может считаться неуместным или даже оскорбительным в другой.

Ключевые слова и фразы: эвфемизмы, лингвистика, культура, говорю тихо, табу, общение.

Annotation. Euphemisms are a common feature of human communication and are used to soften the impact of potentially offensive or unpleasant statements. They are often used in situations where direct speech might be considered rude or inappropriate, such as when discussing sensitive topics such as death, sex, or bodily functions. Euphemisms can also be used to indicate politeness, diplomacy, or respect for the feelings of others. However, the use of euphemisms varies greatly across cultures, and what is considered an appropriate euphemism in one culture may be considered inappropriate or even offensive in another.

Key words and phrases: euphemisms, linguistics, culture, speaking quietly, taboo, communication.

Ma'lumki, madaniyat tushunchasi turli mamlakatlarning ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va diniy jihatlarini o'z ichiga oladi. Bu esa ularning ifodasida turli xilliklarga olib keladi. Efvemizmlar ham shuning uchun turli madaniyatlarda turlicha o'z ifodasini topadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, tabular madaniyatdan madaniyatga farq qilishi mumkin. Misol uchun, birovdan qancha pul topishlari haqida so'rash ko'p Yevropa mamlakatlarida taqiqlangan, ammo boshqa madaniyatlarda emas, aksincha gomoseksuallik esa ko'pchilik yevropaliklarga qulay bo'lgan mavzudir, ammo boshqa ko'plab mamlakatlarda bu tushuncha tabu so'z hisoblanadi. Jamiyatlar o'zgarishi bilan tabular o'zgaradi, shuning uchun mavzular ham har xil bo'ladi. Ajralish, ruhiy tushkunlik va kasalliklar kabi mavzular avvalgidek tabu bo'lmashligi mumkin (qizig'i shundaki, deyarli hech qanday universal tabular aniqlanmagan, ammo ularning aksariyati deyarli barcha madaniyatlarda mavjud – ya'ni qarindoshlar o'rtasidagi nikoh, patsifism va kannibalizm bunga misol bo'la oladi).

Evfemizmlarni qo‘llashdagi madaniy farqlarning bir misoli turli madaniyatlarning o‘limga murojaat qilish usulidir. Ko‘pgina G‘arb madaniyatlarida o‘lim ko‘pincha "abadiy uyquga ketmoq", "yaxshiroq joyga ketmoq" yoki "tinchlikda dam olmoq" kabi evfemizmlardan foydalanishga ishora qiladi. Bu evfemizmlar "o‘lim" so‘zining ta‘sirini yumshatish, marhum va ularning yaqinlariga hurmat tuyg‘usini bildirish uchun mo‘ljallangan. Biroq, ba‘zi madaniyatlarda, masalan, Osiyo va Afrikaning ba‘zi hududlarida, o‘limga ishora qilganda to‘g‘ridan-to‘g‘ri til ko‘pincha ishlatiladi va evfemizmlar noo‘rin yoki hurmatsizlik deb hisoblanishi mumkin.

Evfemizmlarni qo‘llashdagi madaniy farqlarning yana bir misoli - turli madaniyatlarning tana funktsiyalariga murojaat qilish usulidir. Ko‘pgina G‘arb madaniyatlarida evfemizmlar odatda defekatsiya kabi tana funktsiyalariga ishora qilganda qo‘llaniladi. Masalan, “tashqariga chiqib kelish”, “hammomga borish” yoki “imkoniyatlardan foydalanish” kabi. Biroq, ba‘zi madaniyatlarda ko‘pincha tana funktsiyalariga murojaat qilganda to‘g‘ridan-to‘g‘ri til qo‘llaniladi va evfemizmlar keraksiz yoki hatto haqoratli deb hisoblanishi mumkin.

Evfemizmlardan foydalanish ham muloqotning mazmuniga qarab farq qilishi mumkin. Masalan, rasmiy yoki professional muhitda evfemizmlar professionallik yoki boshqalarga hurmat hissini bildirish uchun odatdagidan ko‘proq ishlatilishi mumkin. Tasodifiy yoki norasmiy sharoitda esa evfemizmlar keraksiz yoki o‘ta rasmiy deb qaralishi mumkin bo‘lganligi uchun ifodalanmoqchi bo‘lgan fikrni to‘g‘ridan-to‘g‘ri ishlatilishi ko‘proq kuzatiladi.

Efvemizmlarning turli madaniyatlarda ifodalanish usullari ularning pragmatik jihatlariga mos holda ishlab chiqiladi. Evfemizmlarning pragmatik jihatida esa evfemizmlarning ifodalash usullari va ular vositasida maqsadga erishish yo‘llari bilan bog‘liqdir. Masalan, siyosiy madaniyatda evfemizmlar o‘z maqsadlariga erishish uchun siyosiy partiyalar va rahbarlarning taqdim etgan siyosiy platformalarga muvofiq ravishda harakat qiladi. Diniy madaniyatda esa ular o‘z maqsadlariga

erishish uchun diniy kitoblardan olingan misollar va hadislar orqali fikrlarini ifoda qilinadi.

Evfemizmlarning pragmatik tomoni aniq kommunikativ maqsadlarga erishish uchun ulardan foydalanish usulini bildiradi. Evfemizmlar soʻzlovchilar oʻrtasida hamjihatlik yoki yaqinlik tuygʻusini yaratish, boshqalarga hurmat yoki ehtirom bildirish yoki xafagarchilik yoki noqulaylik tugʻdirmaslik uchun ishlatilishi mumkin. Ular, shuningdek, jiddiy kasallik yoki qiyin qarorni muhokama qilish kabi vaziyatning jiddiyligini yashirish yoki darajasini kamaytirish uchun ham ishlatilishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan boʻlsak, evfemizmlarning ifodasi turli madaniyatlarda keng farq qiladi va muloqot uchun muhim pragmatik taʼsir koʻrsatishi mumkin. Ushbu madaniy farqlarni tushunish samarali muloqot qilish va tushunmovchiliklar, hattoki, huquqbuzarliklarning oldini olish uchun muhimdir. Evfemizmlar tilni yumshatish va hurmatni ifodalash uchun foydali vosita hisoblangani uchun, ular qoʻllanilayotgan madaniy kontekstdan xabardor boʻlish va ulardan toʻgʻri foydalanish muhim ahamiyatga egadir.

Adabiyotlar:

1. Dushatova, S. (2022). LINGUISTIC AND SOCIAL ORIGINATION OF TABOOS. *Science and innovation*, 1(B6), 318-321.
2. Dushatova, S., & Tursunaliyev, M. (2022). CHET TILLARINI OʻRGANISHNING INSON RIVOJLANISHIGA TASIRI. *INNOVATIVE DEVELOPMENT IN THE GLOBAL SCIENCE*, 1(7), 133-138.
3. Dushatova, S., & Azamov, M. (2022, November). SOʻZ TURKUMLARI TASNIFI. In *INTERNATIONAL CONFERENCE: PROBLEMS AND SCIENTIFIC SOLUTIONS*. (Vol. 1, No. 6, pp. 89-95).
4. Dushatova, S., & qizi Norinboyeva, D. J. (2022). CHET TILIDA NUTQNI TINGLAB TUSHUNISH VA UNDA FRAZELOGIZMLARNING OʻRNI. *YOUTH, SCIENCE, EDUCATION: TOPICAL ISSUES, ACHIEVEMENTS AND INNOVATIONS*, 1(7), 66-71.

5. Shohsanam, D., & Dildoraxon, R. (2022). Best Ways of Vocabulary Memorisation in Foreign Language Learning. *Academia Open*, 7, 10-21070.
6. qizi Dushatova, S. B., & qizi Qodiraliyeva, N. I. (2022). EFFECTIVE METHODS OF LEARNING FOREIGN LANGUAGES. *International Academic Research Journal Impact Factor 7.4*, 1(5), 63-67.
7. Zafar, J. (2022). Linguistic and Cultural Problems in Translation. *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 3(12), 55-57.